

KLÁRA TRSKOVÁ, PETR HASAN / 3. 12. 2025

Filmy chilských tvůrců ve sbírce NFA

Ve sbírce Národního filmového archivu v Praze se nachází několik 35mm filmových kopií chilských filmařů. Aldo Francia, Miguel Littin, Patricio Guzmán, Helvio Soto a další, kteří se prosadili na konci šedesátých let, vzešli z dokumentárního prostředí. Jejich tvorba byla veskrze politická a kombinovala přístupy latinskoamerické nové vlny s řešením sociálních otázek. Pravděpodobně prvními chilskými snímky, který mohlo diváctvo v Československu zhlédnout, byly celovečerní filmy *Trochu umírat* (Morir Un Poco, 1966) režiséra Álvara Covaceviche a *Dlouhá cesta* (Largo Viaje, 1967) režiséra Patricia Kaulena. Covacevichův snímek blížící se žánru dokumentárního filmu se promítal na 15. ročníku v Karlových Varech ve stejném roce, kdy byl dokončen. Poté pokračoval na filmový festival v Lipsku.[1] Film *Dlouhá cesta* byl uveden v Československu o dva roky později na 16. ročníku festivalu v Karlových Varech a získal mimořádnou cenu autorské poroty „za objektivnost obrazu jihoamerické skutečnosti“.[2] Děj filmu sleduje putování malého chlapce, který po smrti sourozence prchá z domu a ocitá se v chaotickém prostředí velkoměsta.

Z rané tvorby Patricia Guzmána se ve sbírce Národního filmového archivu dochovala kombinovaná kopie snímku *První rok* (El primer año, 1972). Film byl v roce 2023 před padesátým výročím útoku na palác La Moneda a smrtí Salvadora Allendeho digitálně restaurován ve 2K s úvodem francouzského filmaře Chrise Markera a jeho filmového družstva SLON (Société pour le Lancement des Oeuvres Nouvelles), z levicových pozic jsou na počátku snímku v necelých sedmi minutách shrnuty dějiny Chile od zotročení původních obyvatel až do volebních událostí ze září roku 1970. Tato verze snímku je odlišná od filmové kopie zařazené do sbírky NFA, kde úvodní sekvence chybí.

Dalším z chilských snímků, jejichž 35mm kopie je uložena v NFA a které vznikly v období probíhajících allendovských sociálních a ekonomických reforem, byl film

režiséra Alda Fracii *Nestačí se modlit* (Ya no basta con rezar, 1972). Děj hraného filmu souvisel s rozvojem „teologie osvobození“ ve Střední a Jižní Americe. Jedná se o směr katolické teologie, který tradiční křesťanské téma chudoby a charitativní práce posouvá v důsledku reality Latinské Ameriky do nutnosti křesťanů usilovat o strukturální společenské a politické změny. Obrovská míra chudoby a vykořisťování, jaká byla běžná v tzv. zemích třetího světa, vedla tyto představitele katolické církve k novému uvažování o úloze církve ve světě. Pastorační práce v oblasti charity se tak měla posunout od zmírňování dopadů chudoby právě směrem k aktivnímu (často na třídním uvažování založenému) boji za spravedlivější společenský řád.[3]

Další chilské filmy, které se nyní nacházejí ve sbírce NFA, vznikly již v období po pinochetovském převratu v exilu. Politicko-kritický film *Historie* (La Historia) s dětskými herci dokončil režisér Sergio Castilla roku 1974 ve Švédsku. Později se tento exilový tvůrce opakovaně ve své tvorbě vracel k obžalobě násilí, kterého se vojenská junta v Chile dopustila. [4] Rovněž další tvůrci rekonstruovali zářijové události roku 1973 ze zahraničního exilu. Helvio Soto režíroval hraný koprodukční film *Il Pleut sur Santiago* (Prší na Santiago, 1975), který se vrací k událostem před a po Pinochetově útoku a okolnostem smrti Salvadora Allendeho. Ve sbírce NFA se nachází jedna kombinovaná kopie filmu *Noc nad Chile* z roku 1977, kterou produkoval sovětský Mosfilm. Scénář napsal chilský tvůrce Sabastian Alarcón, který pak film spolurežíroval s Alexandrem Kosarevem.

Dále jsou do sbírky NFA v Praze zařazeny kopie tří snímků Miguela Littina. *Svědectví z obce Marusia* (Actas de Marusia, 1975) režisér natočil v Mexiku a zrekonstruoval v něm události masakru horníků v chilském městě Marusia v roce 1925. Mimo Chile vznikla také koprodukce *Vdova Montielová* (La Viuda de Montiel) z roku 1979, ve které Littin adaptoval literární předlohu Gabriela Garcíi Márqueze. Poslední z koprodukčních filmů tohoto režiséra natočených v exilu, který se nachází ve sbírce NFA v Praze, je snímek *Alsino a kondor* (Alsino y el cóndor, 1982) odehrávající se v Nikaragui. V pondělí 15. 12. 2025 v 18 hodin uvede kino Ponrepo ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR program zaměřený na filmově-historické vazby mezi Československem a Chile. Program se skládá z pásma československých krátkých filmů o chilské revoluci a pinochetovském puči, na které od 20:30 naváže zmíněný celovečerní hraný film *Dlouhá cesta* režiséra Patricia Kaulena.

Poznámky:

[1] Julio López Navarro, *Películas chilenas*. Santiago de Chile, Ediciones Pantalla Grande 1997, s. 119–121.

[2] Aldo Francia, *Nuevo cine latinoamericano en Viña del Mar*. Santiago Artecién 1990, s. 48. Eva Hepnerová, Latinská Amerika v hodině výhně. *Film a doba* 17, 1971, č. 5, s. 272.

[3] Rosino Gibellini, *Teologické směry 20. století*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2011, s. 365–400.

[4] José Miguel Palacios, *Transnational Cinema Solidarity: Chilean Exile Film and Video after 1973*. Oakland: University of California Press 2005, s. 105–110.